

Verslag raadsvergadering 13 april 2016

Agenda

- 1) Opening en mededelingen
- 2) Verslag vorige vergadering
- 3) Samenstelling Raad, naar een nieuwe voorzitter
 - a. Nieuwe leden stellen zich voor
 - b. Naar een nieuwe voorzitter
- 4) Dierenaangelegenheden
 - a. Thema's RDA 2016-2020
 - b. Nieuwe onderwerpen
 - c. Zienswijzen in voorbereiding
- 5) Raads- & bureauaangelegenheden
 - a. Versterking relatie met jongeren
 - b. Nieuwe website
 - c. Vervolg op evaluatie 2008-2014
- 6) Rondvraag en sluiting

1. Opening en Mededelingen

- a) De secretaris van de RDA zit bij afwezigheid van een voorzitter de raadsvergadering voor. In dit verslag wordt met voorzitter dan ook gerefereerd aan de voorzitter van deze vergadering.
- b) De voorzitter heet iedereen en in het bijzonder de nieuwe leden welkom en staat stil bij deze eerste vergadering na het overlijden van Frauke Ohl. Hij blikt terug op de herdenkingsbijeenkomst van februari jl. en de warme reacties die daarop zijn gekomen. Van de bijeenkomst is een "herdenkingsbrochure" gemaakt, die de leden voor zich hebben liggen. Na een minuut stilte opent de voorzitter de vergadering.
- c) De voorzitter leest alle namen voor die zich hebben afgemeld: de leden Jacques van Alphen, Johan van Arendonk, Hetty van Beers, Annelies Freriks, Bas Haring, Annechien ten Have, Simone Hertzberger, Marianne Sloet van Oldruitenborgh – Oosterbaan, Mart de Jong, Frans van Knapen, Peter Koolmees, Franck Meijboom, Martin Scholten, Maurits Steverink, Ruud Tombrock, Hans van Trijp, Toon van Hoof en Peter Vingerling.
Andreas Dijkhuis en Ludo Hellebrekers zullen wat later aanschuiven.
- d) Mart de Jong (1 januari) en Peter Vingerling (1 maart) hebben hun lidmaatschap van de Raad opgezegd. Beiden waren lid sinds 2008 en aan het einde van hun voorgenomen periode.
- e) Het Toetsingskader productiedieren is afgerond en door de secretaris op 12 april aangeboden aan DG Hoogeveen, vanaf 13 april is de zienswijze openbaar en staat het op de website.
- f) Fiona van Kaam (student assistente, actief voor "One Health" en "Antibioticabeleid in de dierhouderij") en Juliska Petronella (financieel-administratief medewerkster, ingezet vanwege tijdelijke werkzaamheden financieel beheer) hebben afscheid genomen van het RDA team.
- g) DG Hans Hoogeveen, beheersmatig verantwoordelijk voor de RDA, wordt ambassadeur/permanent vertegenwoordiger bij de VN-organisatie voor voedsel en landbouw (FAO) in Rome. De ministerraad heeft op voorstel van minister Kamp en staatssecretaris Van Dam besloten hem voor te dragen voor benoeming. De benoeming gaat in per 1 september 2016.

2. Verslag vorige vergadering

Het verslag van de vergadering van 11 november is na een schriftelijke consultatie binnen de Raad vastgesteld en op 8 januari 2016 en aangeboden aan het ministerie.

Naar aanleiding van het verslag zijn er een tweetal vragen:

- a) Op pagina 3 staat dat "best practices" antibiotica zullen worden verzameld. Dit is gebeurd en de resultaten zijn verwerkt in de betreffende zienswijze.
- b) Joost de Jongh geeft aan te willen deelnemen aan het beoogde forum "Welzijn vissen" (pag.5).

3. Samenstelling Raad, naar een nieuwe voorzitter

a. Nieuwe leden stellen zich voor

De nieuwe leden Arnold van Huis, Bas Kemp en Marion Koopmans stellen zich kort voor en geven een toelichting op hun vakgebied in relatie tot dierenaangelegenheden.

b. Naar een nieuwe voorzitter

De staatssecretaris van Economische Zaken benoemt de nieuwe voorzitter. SG Camps van Economische Zaken benadrukt hierin het belang van een transparante procedure en een vacature die voor alle belangstellenden openstaat. Een dergelijke openbare procedure kan ook het draagvlak van een nieuwe voorzitter versterken.

De Raad gaat akkoord met de profielschets en verzoekt de secretaris om de procedure zoals voorgesteld te volgen.

De profielschets van de RDA is leidend, pas daarna zal een kandidaat eventueel benaderd worden voor de rol van voorzitter van de Wetenschappelijke Adviescommissie Convenant onbedweld ritueel slachten (WAC).

De Raad zal opnieuw geconsulteerd worden bij de samenstelling van de sollicitatiecommissie. De RDA ziet DG Hoogeveen als potentiële voorzitter van deze commissie. De voortzetting van de huidige constructieve werkrelatie met de DG A&N is van groot belang, de Raad spreekt dan ook de wens uit dat de nieuwe DG een rol krijgt bij de benoeming.

De Raad bespreekt de tijdsplanning. Het voornemen is om in mei-juni de openstelling te doen, gesprekken kunnen dan vanaf de zomer worden gepland zodat de vacature ingevuld kan zijn voor de najaarsvergadering van november 2016.

Met de nieuwe voorzitter zal de mogelijkheid van vicevoorzitter worden besproken. Vooralsnog wordt het in november 2015 vastgestelde huishoudelijk reglement gevolgd waarin de keuze is gemaakt om niet te werken met een vice voorzitter.

Door het vertrek van Peter Vingerling, Johan van Arendonk en Mart de Jong is er ruimte voor nieuwe leden. Naast deze vervangingen heeft de RDA zich eerder positief uitgesproken over verbreding op het bestuurlijke vlak en richting "dieren in zorg en welzijn (animal assisted interventions)". De Raad vindt dat het benoemen van nieuwe leden niet hoeft te wachten op een nieuwe voorzitter en gaat akkoord met het voorzetten van de aanstellingsprocedure van nieuwe leden.

4. Dierenaangelegenheden

a. Thema's RDA 2016-2020

Om de herkenbaarheid van de Raad te versterken en om richting te kunnen geven aan nieuwe onderwerpen en de prioritering hiervan is nagedacht over de huidige en toekomstige thema's binnen de Raad.

De zienswijzen van de RDA vallen nu grotendeels onder de volgende thema's:

- Consistentie en transparantie in besluitvorming (afwegingskader, toetsingskader)
- Productiedieren (bijvoorbeeld antibioticabeleid, melkveehouderij)
- Dier in de omgeving (in natuur, "One Health", dieren als onderdeel voedselketen, welzijn via economische prikkels)

De raadsleden bespreken nut en noodzaak van thematisering. Niet alle belangrijke onderwerpen krijgen binnen deze indeling (zoals gezelschapsdieren, hobbydieren) een plek. Daarbij is voor gevraagde adviezen is geen verdere afbakening gewenst. Wel kan het voor de herkenbaarheid van de Raad en eventueel ongevraagde zienswijzen een idee zijn om na te denken over een eigen agendering op de langere termijn.

Op korte termijn ziet de RDA geen noodzaak om een rode draad aan te geven voor de onderwerpen waar hij mee aan de slag gaat.

Voor de agendering op de lange termijn (bijvoorbeeld vijf jaar) zal het secretariaat een document voorbereiden. Aan alle raadsleden wordt gevraagd om hiervoor een kort statement te geven over de belangrijkste dierenaangelegenheden voor de komende vijf jaar, inclusief korte onderbouwing. Het bureau zal hiertoe het initiatief nemen.

b. Nieuwe onderwerpen

De leden wordt gevraagd of er nieuwe onderwerpen zijn waarover de RDA zich kan buigen:

- "Dieren [insecten] als vis- en veevoer", dit wordt toegelicht door *Arnold van Huis*.

De Raad ondersteunt het voorstel om dit onderwerp op te pakken. Doel is een zienswijze die agenderend werkt voor de diverse betrokken partijen. Arnold van Huis wordt trekker van "Insecten als vis- en veevoer". Marijke de Jong sluit aan. Raadsleden die niet aanwezig zijn worden door middel van het verslag uitgenodigd deel te nemen indien gewenst.

- "Is preventief ruimen van dieren nog van deze tijd?", de Raad staat uitgebreid stil deze vraag van *Marion Koopmans*.

De Raad ondersteunt het voorstel dat Marion Koopmans, Gé Backus, Frits van der Schans, Henny Swinkels en Leo den Hartog samen bezien of een voor de RDA relevante vraag geformuleerd kan worden rondom het "Preventief ruimen van dieren".

- "Level playing field" (*vanuit RDA team*), toegelicht door secretaris. Het secretariaat zal de verschillende signalen verzamelen en deze zal terugleggen bij de Raad om te bezien of een apart forum of activiteit hiervoor wenselijk is.

Daarnaast worden de onderwerpen uit de vorige vergadering besproken. De leden zijn akkoord met de voorlopige invulling van de fora:

- Welzijn van vissen. Een adviesvraag zou kunnen zijn: Wat is de welzijnsstatus van de diverse (gehouden en niet gehouden) vissoorten en welke ontwikkelingen ziet de RDA hierin? *Marijke de Jong, Franck Meijboom, Martin Scholten, Joost de Jongh* en *Andreas Dijkhuis* zullen dit onderwerp verder uitwerken, te starten met een oriënterende bijeenkomst.

- "Dier in de omgeving: Omgevingsvisie 2050, voedselvisie". In de vorige vergadering is afgesproken de Raad zich nader op dit (brede) onderwerp zou oriënteren. Wat is de rol van het dier in de omgevingsvisie 2050? Kan dit worden gekoppeld aan de rol van het dier in de voedselketen? Hier is ook de kwestie rondom dierlijke eiwitten relevant, zoals insecten (productie/consumptie mensen en diervoederindustrie), waar ook zaken als welzijn en gezondheid (o.a. contaminatie, zware metalen) een rol spelen. Voor de omgevingsvisie zijn er 8 thema's die de agenda vullen. Met als kapstok dierenwelzijn en diergezondheid is het van belang om hier snel voor aan het werk te gaan, anders is het mogelijk te laat. Afgesproken is dat *Han Swinkels, Andreas Dijkhuis, Frans van Knapen* en *Peter Koolmees* via e-mail zaken hierover uit wisselen, ter voorbereiding op een mogelijke zienswijze. Zij komen, in de vorm van een startdocument, met een voorstel voor de Raad.

- Daarnaast staat de afspraak voor een zienswijze "definities en denkkader dierenwelzijn". Denk hierbij aan de betekenis van begrippen als "intrinsieke waarde", "natuurlijk gedrag" en "dierenwelzijn". Deze afspraak is onverminderd actueel gezien de discussies in de diverse fora het afgelopen jaar.

Hans Hopster kan dit forum trekken. *Marijke de Jong* en *Bas Kemp* willen aansluiten. *Bas Haring* (afwezig) wordt ook genoemd als mogelijk forumlid.

c. Zienswijzen in voorbereiding

De Raad buigt zich op dit moment over een groot aantal onderwerpen. De trekkers van de fora en/of een van de forumleden/secretariaat geven een toelichting op de stand van zaken:

Zienswijzen, recent afgerond (doorwerking):

- Antibioticum gebruik in de veehouderij (*Arjan Stegeman*): de zienswijze is afgerond en aangeboden. Het is een gedegen stuk werk geworden en het is goed ontvangen door bewindspersoon, ambtelijke ondersteuning en in de pers.

Er worden momenteel nog exemplaren bijgedrukt, er is ook vanuit het buitenland vraag naar.

- Fokkerij en Voortplantingstechnieken (*secretariaat*): er is een bijeenkomst van de RDA (Johan van Arendonk, Franck Meijboom, secretariaat) met stakeholders gehouden om de zienswijze toe te lichten aan partijen en mogelijke vervolgstappen te bespreken. De zienswijze is met de bijeenkomst goed onder de aandacht gebracht en het werk voor de RDA is afgerond. De "initiatiefgroep duurzame fokkerij" gaat er verder mee aan de slag.
- Lok- vang- en dodingsmethoden vogels (*Andreas Dijkhuis*): voor deze zienswijze is een bijzondere procedure ingezet om op tijd een bijdrage te kunnen leveren aan debat en bestuurlijk overleg. De verkorte zienswijze is binnen 6 weken opgeleverd. De zienswijze is nog niet officieel in ontvangst genomen, de staatssecretaris heeft aangegeven aan de Tweede Kamer dat hij de zienswijze volgt.

Zienswijzen, gevraagd:

- Toetsingskader productiedieren (*Hans Hopster*): De publieksversie is klaar. De essentie kan worden teruggebracht tot 2 punten:
 - o Consequent zijn: Er staan nu al dieren op de lijst die nooit getoetst zijn. Het advies is om dit alsnog te doen
 - o Systematiek: stap 1 via de huisdierenlijst bepalen welke dieren geschikt zijn om te houden, stap 2 om dan vervolgens te bepalen of dieren voor productie kunt houdenHet is nog even afwachten wat het beleid met de zienswijze gaat doen, het is inmiddels aangeboden aan DG Hoogeveen. Op 14 april zal het officieel worden opgeleverd.
- Protocol Paardenmarkten (*secretariaat*): De voorzitter stelt een forum voor met de leden Joost de Jongh, Helga van Veen, Marianne Sloet van Oldruitenborgh – Oosterbaan en Hetty Beers als trekker, eventueel (ter beoordeling forum) aangevuld met externe deskundigen. De RDA stemt in met dit voorstel.

Zienswijzen op eigen initiatief:

- Melkveehouderij (*Frits van der Schans*): voor deze ongevroegde zienswijze is inmiddels een vergevorderd concept gemaakt. Het forum zal dit concept op korte termijn afronden voor de horizontale toetsing. Het antwoord op de oorspronkelijke uitgangsvraag is nu beantwoord, maar gezien de ontwikkelingen van de afgelopen tijd denkt het forum nog na over verdere verdieping en invulling (valt niet onder uitgangsvraag). De voorzitter van het forum houdt zich aanbevolen voor input over deze huidige ontwikkelingen; er wordt opgemerkt dat het belangrijk is om deze wel mee te nemen, anders kan de zienswijze achterhaald lijken.
- Zwerfkatten (*Joost de Jongh bij afwezigheid van Frans van Knapen*): het document van de zienswijze is klaar. Hierin is aandacht voor het nemen van maatregelen om problematiek tegen te gaan, zonder daarbij een hetze tegen katten te ontwikkelen. De zienswijze wordt is aan VWS voorgelegd. Eind mei wordt een stakeholderbijeenkomst georganiseerd.
- Samenhang natuur-dierbeleid (*Jacques Kaandorp*): dit forum is een tijd wat minder actief geweest, onder andere door de gevraagde zienswijze voor het vangen en doden van vogels. Een kleine afvaardiging van het forum heeft met elkaar het afwegingskader en stroomschema onder handen genomen voor de casus van de vos. Dit zal dienen als basis bij verdere uitwerking in het forum, ook voor andere casussen. Hier zal in mei weer verder mee worden gegaan.
- Dierenwelzijn te koop! (*Gé Backus bij afwezigheid van Hans van Trijp*): Tijdens de eerste bijeenkomst van het forum zijn vragen centraal gezet op het gebied van het vergroten van de markt in plaats van de overheid, welke randvoorwaarden er nodig zijn en wat de rol van de overheid is met betrekking tot het vergroten van dierenwelzijn. De individuele interviews met de forumleden hebben plaatsgevonden. In de week van 18 april vindt de tweede forumbijeenkomst plaats, waarbij de balans zal worden opgemaakt van de resultaten van deze interviews. Streven is om in de zomer de zienswijze af te ronden.

Overig:

- Signaal "rol van dierenarts bij verminderen bijtincidenten" (stageopdracht, *secretariaat*). Stagiair Danielle Hartman heeft deze opdracht zo goed als

afgerond, er wordt nog gekeken wat er verder met het signaal zal worden gedaan.

5. Raads- en bureauaangelegenheden

a. Versterking relatie met jongeren

De RDA stemt in met de voorstellen.

De RDA doet regelmatig aanbevelingen met betrekking tot onderwijs en de wens tot dialoog, bijvoorbeeld met jongeren. In het licht hiervan worden een drietal initiatieven verkend: de JuniorRaad, de Raad van Kinderen / Missing Chapter Foundation en de WUR Academic Consultancy Training (ACT).

Eerder is afgesproken om een plan van aanpak voor de JuniorRaad op te leveren.

De Missing Chapter Foundation (MCF) brengt dialoog tot stand tussen besluitvormers en kinderen over verschillende dilemma's en actuele vraagstukken in de maatschappij. Er kan een Raad van Kinderen ingesteld worden voor drie jaar rondom een dilemma dat de RDA aandraagt. In de praktijk bestaat de Kinderraad uit één of meerdere groepen van één basisschool. MCF draagt zorg voor de infra structuur, het zoeken naar de school etc. De RDA draagt het thema aan, is beschikbaar voor discussie met de kinderen en geeft aan hoe de inbreng van de kinderen is gebruikt.

"Dieren in de natuur" en "Geschiktheid van dieren als gezelschapsdier" kunnen aansprekende thema's zijn.

In het kader van de Academic Consultancy Training (ACT) is de WUR geïnteresseerd in projecten van externe opdrachtgevers, die "real-life" problemen of projecten hebben die in een korte tijd (acht weken) uitgevoerd kunnen worden en waarvoor zij graag een groep geïnteresseerde, academische studenten willen inzetten. Deze studenten zijn minstens halverwege hun masters opleiding aan de universiteit.

Als onderwerpen kan gezien de korte doorlooptijd van acht weken gedacht worden aan de uitwerking van aanbevelingen van de Raad. Dit zorgt voor een goede inbedding van de opdracht binnen het gedachtegoed van de Raad en het ondersteunt de (doorwerking van) onze zienswijzen. Het ACT kan eveneens een hulpmiddel zijn in de invulling van de JuniorRaad.

b. Nieuwe website

De RDA zal afscheid nemen van Maakum als host voor onze website. Het ministerie van EZ heeft dringend gevraagd aan te sluiten bij de reguliere ondersteuning die beschikbaar is op dit gebied. Dit is akkoord, mits geen afbreuk wordt gedaan aan de onafhankelijke positie van de Raad. De nieuwe host is ook de host van bijvoorbeeld de websites van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid en het Koninklijk Huis.

De nieuwe opzet zal niet wezenlijk verschillen van de huidige. Er zullen wel enkele verbeteringen doorgevoerd worden, bijvoorbeeld een zoekfunctie om snel relevante rapporten te kunnen vinden, de website wordt volledig tweetalig (En/Nl) en van de leden komen betere foto's en een korte toelichting op hun achtergrond.

c. Vervolg op evaluatie 2008-2014

De evaluatie is in april aangeboden aan de staatssecretaris. In augustus heeft een overleg plaatsgevonden tussen de betrokken directeuren van het ministerie van Economische Zaken. Op 18 december 2015 is de kabinetsreactie verstuurd aan de Tweede Kamer. Hieruit blijkt dat de staatssecretaris de RDA breder en vaker wil inzetten. Hij wil bijvoorbeeld drie tot vier strategische adviezen per jaar vragen en de RDA bij actuele vraagstukken op maat laten adviseren. Daarnaast ziet hij een rol bij korte adviesaanvragen, bijeenkomsten of gesprekken. Dit is ook besproken in het directeurenoverleg van 30 maart jl.

De RDA neemt hier kennis van en is verheugd dat de staatssecretaris, naast de positieve woorden, de RDA inmiddels ook vaker betreft bij de vormgeving van zijn beleid.

5. Rondvraag en sluiting

- a) Ted van den Bergh complimenteert de secretaris voor de samenwerking. Joost de Jongh wil hieraan toevoegen dat de nieuwe voorzitter straks in "een gespreid bedje" kan stappen. Hij waardeert dat de secretaris en het team de uitgezette lijnen doorzetten. De complimenten worden door de Raad instemmend begroet en de secretaris zal ze met plezier overbrengen aan het RDA team.